ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 4.6.2013
COM(2013) 332 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Έβδομη ετήσια έκθεση 2012 σχετικά με την υλοποίηση της κοινοτικής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Έβδομη ετήσια έκθεση 2012 σχετικά με την υλοποίηση της κοινοτικής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006[1] του Συμβουλίου («ο κανονισμός για τη βοήθεια») αποτελεί τη βάση για την παροχή βοήθειας προς την Τουρκοκυπριακή Κοινότητα (ΤΚΚ) και απαιτεί την ετήσια υποβολή έκθεσης στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η παρούσα έκθεση καλύπτει το 2012.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Μεταξύ 2006 και τέλους του 2012, είχαν προγραμματιστεί 311 εκατ. ευρώ για ενέργειες στο πλαίσιο του κανονισμού για τη βοήθεια. Για την εκπόνηση του προγράμματος 2012 (ύψους 28 εκατ. ευρώ) χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους, κυρίως συναντήσεις εργασίας σε επίπεδο τομέα, από εξωτερικές αξιολογήσεις, ενώ ελήφθη υπόψη η ειδική έκθεση αριθ. 6 του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΕΣ) για την παροχή βοήθειας προς την Τουρκοκυπριακή Κοινότητα[2]. Η κατανομή του 2012 πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με δύο αποφάσεις της Επιτροπής[3].

3. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το πρόγραμμα υλοποιείται στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η κυβέρνηση δεν ασκεί ουσιαστικό έλεγχο και όπου έχει ανασταλεί προσωρινά η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου κατ' εφαρμογήν του πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης προσχώρησης. Η βοήθεια υλοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρωτίστως στο πλαίσιο κεντρικής διαχείρισης. Η διαχείριση ορισμένων έργων γίνεται από κοινού με το αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP/ΑΠΗΕ).

Η Επιτροπή υλοποιεί το πρόγραμμα σε ενιαίο πολιτικό, νομικό και διπλωματικό πλαίσιο. Για να μπορεί η Επιτροπή να υλοποιήσει το πρόγραμμα ακολουθώντας τις αρχές της χρηστής οικονομικής διαχείρισης, απαιτούνται ρυθμίσεις ad hoc. Σε προγράμματα βοήθειας που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, υπό κανονικές συνθήκες, με τις συμφωνίες με τη δικαιούχο κυβέρνηση καθιερώνεται το νομικό πλαίσιο για την αναπτυξιακή βοήθεια. Τέτοιου είδους συμφωνίες δεν μπορούν να συναφθούν σχετικά με τη βοήθεια προς την Τουρκοκυπριακή Κοινότητα και η Επιτροπή πρέπει να βασιστεί στους κατά την κρίση της τοπικά ισχύοντες κανόνες και προϋποθέσεις· γεγονός που ενέχει έναν βαθμό κινδύνου. Η διαχείριση και ο μετριασμός αυτού του κινδύνου είναι μέρος της ευθύνης της Επιτροπής, ενώ τα μέτρα που εγκρίνονται

---

1 ΕΕ L65 της 7.3.2006, σ. 5.

2 http://eca.europa.eu/portal/page/portal/pressroom/Presspacks/Previouspresspacks/2012/PresspackSR62012

3 Αποφάσεις C(2012) 4628 και C(2012) 8361 της Επιτροπής.

περιλαμβάνουν εντατική παρακολούθηση και υποστήριξη των δικαιούχων, αναθεωρημένους όρους πληρωμής και ευρύτερη χρήση τραπεζικών εγγυήσεων.

Η Τουρκοκυπριακή Κοινότητα πρέπει να παρέχει επαρκώς προτεραιότητα και πόρους για την επιτυχία του εν λόγω προγράμματος, ιδίως για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του. Η Τουρκοκυπριακή Κοινότητα οφείλει να εξασφαλίσει ότι οι χρηματοδοτούμενοι από την ΕΕ πόροι θα παραμένουν υπό δημόσιο έλεγχο. Ζητείται η γνώμη των ενδιαφερομένων της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας σχετικά με τις ανάγκες της για μελλοντική χρηματοδότηση, ενώ εμπειρογνώμονες της ΤΚΚ συμμετέχουν σε επιτροπές αξιολόγησης προσφορών και διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στις διευθύνουσες επιτροπές των έργων. Η συνεργασία μεταξύ της Τουρκοκυπριακής και της Ελληνοκυπριακής Κοινότητας εξακολουθεί να είναι αναγκαία για την πλήρη αποτελεσματικότητα του προγράμματος και για την επίτευξη του τελικού στόχου της επανένωσης.

Η ομάδα διαχείρισης του προγράμματος χρησιμοποιεί το Γραφείο Στήριξης του προγράμματος της ΕΕ (EUPSO) στο βόρειο τμήμα της Λευκωσίας. Η αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο διοργανώνει επίσης συνεδριάσεις και σεμινάρια και ενημερώνει το κοινό της Κύπρου σχετικά με το πρόγραμμα στο πλαίσιο των τακτικών της καθηκόντων.

Λόγω των ειδικών περιστάσεων που περιγράφονται παραπάνω, δεν είναι εύκολο να διαμορφωθούν τομεακά αναπτυξιακά προγράμματα. Αντ' αυτού στη βοήθεια προβλέπεται χορήγηση σημαντικού ποσού επιχορηγήσεων, ιδίως για μη κρατικούς φορείς. Η διαχείριση αυτών των σχημάτων είναι απαιτητική από την άποψη των πόρων της ομάδας του προγράμματος, όπου η κατάσταση όσον αφορά τη στελέχωση επηρεάζεται ιδιαίτερα από το υψηλό ποσοστό εναλλαγής λόγω της σύντομης διάρκειας των συμβάσεων εργασίας των υπαλλήλων.

Οι δυσκολίες όσον αφορά τον μεσοπρόθεσμο και τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό παραμένουν, εξαιτίας των σημερινών ρυθμίσεων χρηματοδότησης από τα περιθώρια του προϋπολογισμού της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι ο προϋπολογισμός είναι απρόβλεπτος, χωρίς να υπάρχει εγγύηση ετήσιων χορηγήσεων. Στην παραπάνω αναφερόμενη έκθεσή του, το ΕΕΣ εκτίμησε ότι η αβεβαιότητα αυτή δυσχεραίνει περαιτέρω τη διαχείριση του προγράμματος και ότι έχει αρνητικόν αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητά του.

4. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

4.1. Γενική επισκόπηση

Το Ελεγκτικό Συνέδριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, παρά το δυσμενές πολιτικό πλαίσιο και το πιεστικό χρονοδιάγραμμα, η Επιτροπή κατόρθωσε να θεσπίσει ένα πρόγραμμα που αντανακλά τους στόχους του κανονισμού, παραχωρεί την ενδεδειγμένη προτεραιότητα σε όλους τους τομείς που αναφέρονται στους στόχους του κανονισμού, και εισάγει ευρύτερα κατάλληλες μεθόδους εφαρμογής και μέτρα περιστολής του κινδύνου. Το ΕΕΣ επισήμανε επίσης ορισμένες αδυναμίες στη διαχείριση του προγράμματος, και εκτίμησε ότι η βιωσιμότητα των έργων τίθεται συχνά υπό αμφισβήτηση λόγω των περιορισμένων διοικητικών ικανοτήτων, καθυστερήσεων στη θέσπιση των σχετικών νομικών κειμένων και αβεβαιοτήτων σχετικά με τη μελλοντική χρηματοδότηση από την Τουρκοκυπριακή Κοινότητα. Η Επιτροπή έχει αποδεχθεί τις συστάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με ορισμένες επιφυλάξεις. Το Συμβούλιο εξέδωσε τον Ιούλιο συμπεράσματα σχετικά με την

έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου[4]. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ελέγχου των Προϋπολογισμών του Κοινοβουλίου ενέκρινε το Δεκέμβριο σχετική έκθεση[5].

Το μέρος του προγράμματος που καταρτίστηκε με βάση την ευρεία χρηματοδοτική ενίσχυση του 2006 περιλάμβανε μεγάλης έκτασης συμβάσεις εφοδιασμού και κατασκευής σε ύδρευση/αποχέτευση, στερεά απόβλητα, προστασία της φύσης, ενέργεια και τηλεπικοινωνίες, καθώς και σημαντικά προγράμματα τεχνικής βοήθειας, καθώς και περίπου 1000 συμβάσεις επιχορήγησης στο πλαίσιο διάφορων προγραμμάτων για ΜΚΟ, ΜΜΕ, γεωργούς, αγροτικές κοινότητες, σχολεία και σπουδαστές. Έως το τέλος του 2012, πολλά από αυτά τα μέτρα είχαν ολοκληρωθεί. Κατά συνέπεια, το 2012 ήταν η χρονιά κατά την οποία τα παραδοτέα του προγράμματος κατέστησαν ιδιαίτερα ορατά και είχαν υλοποιηθεί τα οφέλη για την Τουρκοκυπριακή Κοινότητα. Η εστίαση παρέμεινε στις δικοινοτικές δραστηριότητες και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, ιδίως με συνεχή και αυξημένη στήριξη στην Επιτροπή Αγνοουμένων και την δικοινοτική Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά σε από κοινού διαχείριση με το UNDP. Στις εργασίες περιλαμβάνεται επίσης προετοιμασία της πλήρους εφαρμογής και υλοποίησης του κεκτημένου στη συνέχεια μιας πιθανής λύσης του Κυπριακού, καθώς και η διάδοση πληροφοριών προς την ΤΚΚ σχετικά με την ευρωπαϊκή πολιτική και την έννομη τάξη της Ένωσης. Τέσσερα νέα προγράμματα επιχορηγήσεων δρομολογήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2012 για την παροχή στήριξης σε αγροτικές επιχειρήσεις, ΜΜΕ, σχολεία, σπουδαστές και εκπαιδευτικούς.

Πολλές συμβάσεις (190) ολοκληρώθηκαν το 2012, κυρίως επιχορηγήσεις· στο τέλος του έτους παρέμεναν ακόμα 402 συμβάσεις ανοιχτές. Ο αριθμός αυτός θα αυξηθεί μόλις τα προγράμματα του 2011 και του 2012 αναπτυχθούν πλήρως. Το παρελθόν έτος, με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων που έχουν αρχίσει το 2006, προέκυψε επίσης η ευκαιρία για την έναρξη ουσιαστικής αξιολόγησης.

Το πρόβλημα που προέκυψε το 2011 σχετικά με την κατάσταση των τραπεζικών εγγυήσεων παρέμεινε ανεπίλυτο. Όπως αναφέρθηκε πέρυσι, ένας τοπικός αντισυμβαλλόμενος κατέθεσε αγωγή σε τοπικό «δικαστήριο» αντί να ακολουθήσει τις διαδικασίες επίλυσης διαφορών που προβλέπονται στη σύμβαση, με αποτέλεσμα ασφαλιστικά μέτρα που απαγόρευαν τη χρησιμοποίηση τραπεζικών εγγυήσεων από τοπικές τράπεζες. Για να διασφαλιστούν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ, η Επιτροπή δεν πρόκειται να υπογράψει συμβάσεις παρόμοιου χαρακτήρα με δικαιούχους και τους αναδόχους από την ΤΚΚ, έως ότου το θέμα αυτό επιλυθεί ικανοποιητικά. Οι τοπικοί ανάδοχοι επέβαλαν για χρονικό διάστημα οχτώ μηνών εμπορικό αποκλεισμό σε συμβάσεις του Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών που αφορούσαν χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς εξαιτίας θεμάτων σχετικών με την έδρα δικαιοδοσίας για τις διαφορές.

Η βιωσιμότητα των επενδύσεων συνιστά ένα επιπλέον, και συνεχιζόμενο, μέλημα. Οι δικαιούχοι δεν είναι πάντοτε επαρκώς προετοιμασμένοι για την παράδοση των έργων, παρά τη σημαντική στήριξη από την ΕΕ. Η Τουρκοκυπριακή Κοινότητα δυσκολεύτηκε να βρει πόρους για την επιχειρησιακή λειτουργία και τη συντήρηση νέων υποδομών, μολονότι τελικά υπογράφηκαν οι συμβάσεις όσον αφορά τη διαχείριση των πρόσφατα ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων.

[4] 12526/12

[5] PE497.895v03-00

4.2. Πρόοδος ανά στόχο

Ο συνολικός στόχος του προγράμματος βοήθειας είναι να διευκολύνει την επανένωση της Κύπρου προάγοντας την οικονομική ανάπτυξη της ΤΚΚ, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ολοκλήρωση της νήσου, τη βελτίωση των επαφών των δύο κοινοτήτων, τόσο μεταξύ τους όσο και με την ΕΕ, και την προετοιμασία για την υιοθέτηση του κεκτημένου. Πραγματοποιήθηκε σημαντική συμβολή προς την κατεύθυνση βελτίωσης σε ορισμένα πεδία, κυρίως στους τομείς των υδάτων, των λυμάτων και του περιβάλλοντος.

4.2.1. Στόχος 1: Ανάπτυξη και αναδιάρθρωση υποδομών

Η νέα μονάδα *επεξεργασίας λυμάτων* στη Μόρφου/Güzelyurt ανελήφθη από τον δικαιούχο τον Ιανουάριο. Η διεύθυνση της εγκατάστασης ανατέθηκε σε εταιρεία εκμετάλλευσης που προσελήφθη από τον τοπικό δικαιούχο. Μόλις ο τοπικός δικαιούχος ολοκληρώσει όλες τις συνδέσεις των οικιών με το δίκτυο αποχέτευσης που παραδόθηκε το 2011, το σύστημα θα παρέχει, για πρώτη φορά, συλλογή και επεξεργασία των λυμάτων στην περιοχή αυτή για περίπου 10.700 κατοίκους.

Η θέση σε λειτουργία του νέου σταθμού *επεξεργασίας λυμάτων* στην Αμμόχωστο βρισκόταν σε εξέλιξη στο τέλος του έτους, με λειτουργούσα διαδικασία επεξεργασίας και παραγωγή καθαρών εκροών. Οι εργασίες συνεχίζονταν στα δίκτυα επεξεργασίας λυμάτων και πόσιμου νερού (95 km συνολικά), σημειώθηκαν ωστόσο ορισμένες καθυστερήσεις εξαιτίας ελαττωματικών συνδέσεων σωλήνων που προκάλεσαν διείσδυση αλμυρών υδάτων με αποτέλεσμα προβλήματα διάβρωσης στη μονάδα επεξεργασίας. Το εν λόγω εργοστάσιο θα εξυπηρετεί περίπου 30.000 άτομα.

Η κατασκευή της νέας δικοινοτικής μονάδας *επεξεργασίας λυμάτων* της Λευκωσίας στη Μια Μηλιά/Haspolat, που συγχρηματοδοτείται από την ΕΕ και το Συμβούλιο Αποχετεύσεων της Λευκωσίας και υλοποιείται μέσω του UNDP, συνεχίστηκε το 2012. Το Νοέμβριο, άρχισε η λειτουργία της επεξεργασίας λυμάτων, με σταδιακή έκτοτε αύξηση του όγκου των εισροών. Η ολοκλήρωση και παράδοση των έργων προβλέπεται το πρώτο εξάμηνο του 2013. Το εν λόγω εργοστάσιο θα εξυπηρετεί περίπου 270.000 άτομα.

Το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα της ύδρευσης/αποχέτευσης, ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο με ένα τελικό εργαστήριο. Στα αποτελέσματα του έργου συγκαταλέγεται, μεταξύ άλλων, και η κατάρτιση νομικών κειμένων εναρμονισμένων με το κεκτημένο της ΕΕ, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, ο προγραμματισμός της διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, καθώς και η κατάρτιση σε αναλυτικές τεχνικές.

Όσον αφορά την *προστασία της φύσης*, δεν κατέστη δυνατό να σημειωθεί πρόοδος στα ημιτελή ακόμη κέντρα ενημέρωσης και διαχείρισης, σε τέσσερις ειδικές περιοχές προστασίας του περιβάλλοντος. Μετά από τη λύση μιας σύμβασης το 2011, ο Τουρκοκύπριος αντισυμβαλλόμενος κατάθεσε αγωγή στο τοπικό «δικαστήριο» για να εμποδίσει την Επιτροπή να ανακτήσει τις εγγυήσεις από την τοπική τράπεζα. Έργα που έχει δρομολογήσει η Τουρκοκυπριακή Κοινότητα, για παράδειγμα έργο διαπλάτυνσης οδού στη χερσόνησο της Καρπασίας/Karpaz ή εκτεταμένη λατόμευση στα όρη της Κυρήνειας, προκαλούν ανησυχίες σχετικά με την εφαρμογή, από την ΤΚΚ, των δικών της σχεδίων διαχείρισης για τις ειδικές περιοχές προστασίας του περιβάλλοντος, που έχουν εκπονηθεί με βοήθεια της ΕΕ.

Στο πεδίο των *στερεών αποβλήτων*, ο νέος χώρος υγειονομικής ταφής Κουτσοβέντη/Güngör, ο σταθμός μεταφόρτωσης Αμμοχώστου και ο συναφής εξοπλισμός χειρισμού αποβλήτων παραδόθηκαν το Μάρτιο. Η διαχείριση του χώρου υγειονομικής ταφής μεταβιβάστηκε σε εταιρεία εκμετάλλευσης που προσέλαβε ο δικαιούχος. Ο χώρος διάθεσης απορριμμάτων στο Κάτω Δίκωμο/Aşağı Dikmen παραδόθηκε τον Οκτώβριο, μετά την αποκατάσταση και το κλείσιμό του. Το έργο ανάπτυξης ικανοτήτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο.

Στον *τομέα της ενέργειας*, η κύρια δράση ήταν η ενσωμάτωση της μονάδας ηλιακής ενέργειας ισχύος 1,27 MW, που είναι πλήρως λειτουργική από το Νοέμβριο του 2011, στο σύστημα ελέγχου για την εξ αποστάσεως παρακολούθηση. Ωστόσο, εξακολουθεί να εκκρεμεί η διάθεση ειδικού προσωπικού από τον δικαιούχο για αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση μέρους του παραδοθέντος εξοπλισμού, για παράδειγμα στην περίπτωση του τηλεφωνικού κέντρου για την εξυπηρέτηση των πελατών.

Έχει εγκατασταθεί το σύνολο του *τηλεπικοινωνιακού* εξοπλισμού για το «δίκτυο επόμενης γενιάς». Η δοκιμαστική φάση απαίτησε, ωστόσο, περαιτέρω ανάπτυξη των ικανοτήτων του φορέα εκμετάλλευσης, ενώ πρέπει ακόμα να αντιμετωπιστούν διάφορα εκκρεμή ζητήματα από τον προμηθευτή και τον δικαιούχο. Τον Δεκέμβριο του 2011 θεσπίστηκαν νομικά κείμενα που προβλέπουν τις λεπτομέρειες της ελευθέρωσης του τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συνεχίζουν όμως να απουσιάζουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τον διαχωρισμό της παροχής υπηρεσιών από την εκμετάλλευση του δικτύου.

Στο πλαίσιο του έργου για την *οδική ασφάλεια*, έχουν πλέον κλείσει σχεδόν όλες οι συμβάσεις. Η απομένουσα συνιστώσα για την εξάλειψη των «μελανών σημείων» στα οδικά ατυχήματα ολοκληρώθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2012. Πιθανές περαιτέρω ενέργειες στον τομέα αυτό θα εξαρτηθούν από σαφή πολιτική απόφαση εκ μέρους του δικαιούχου.

4.2.2. Στόχος 2: Προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης

Στην *αγροτική ανάπτυξη* χορηγήθηκαν ενισχύσεις σε αγρότες, κτηνιάτρους και ενδιαφερόμενα μέρη για την κτηνοτροφία και την εκρίζωση νόσων, την υγεία των φυτών, τη διαφοροποίηση καλλιεργειών, τη βιολογική γεωργία, καθώς και την υποστήριξη για την υλοποίηση των επιδοτήσεων. Τις δραστηριότητές τους συμπλήρωσαν το έργο για την κτηνοτροφία και η ομάδα τεχνικής βοήθειας για τη στήριξη της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης. Εκτελέστηκε ένα πιλοτικό έργο για τη γεωργική επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων λυμάτων, ενώ δρομολογήθηκε πιλοτική επιδημιολογική επιτήρηση όσον αφορά ασθένειες σε βοοειδή, πρόβατα και αίγες, ώστε να υπάρξει ευρύτερη παρέμβαση στην εξάλειψη των νόσων των ζώων.

Στην *αγροτική ανάπτυξη* δημοσιεύτηκε μια νέα πρόσκληση επιχορήγησης, ύψους 3,3 εκατ. ευρώ, για «αύξηση της ανταγωνιστικότητας, της διαφοροποίησης και της βιωσιμότητας». Ολοκληρώθηκαν δέκα έργα επιχορηγήσεων από το πρόγραμμα του 2009 «Κοινοτική ανάπτυξη μέσω πρωτοβουλιών των χωριών», σε ορισμένα άλλα όμως σημειώθηκαν καθυστερήσεις που οφείλονταν, ειδικότερα, σε έργα υποδομής στις συμβάσεις επιχορήγησης.

Στο πλαίσιο του έργου *Εκσυγχρονισμός αστικών και τοπικών υποδομών,* που εκτελέστηκε με από κοινού διαχείριση με το UNDP, η ανακαίνιση της παλιάς αγοράς στο βόρειο τμήμα της εντός των τειχών Λευκωσίας ολοκληρώθηκε στις

αρχές του 2012 και η αγορά εγκαινιάστηκε από τον Επίτροπο κ. Füle τον Ιούνιο. Για την αναζωογόνηση της ιστορικής αυτής θέσης, διατέθηκαν μέσω του UNDP μικρές επιχορηγήσεις για πολιτιστικές και κοινοτικές δραστηριότητες. Μια δεύτερη πρόσκληση υποβολής προτάσεων για επιχορηγήσεις δρομολογήθηκε τον Δεκέμβριο, με αντικείμενο την αγορά στην Αμμόχωστο και τη Λευκωσία, καθώς και σε χωριά, όπου έχουν πραγματοποιηθεί ανακαινίσεις με ενωσιακή χρηματοδότηση.

Στον *τομέα της εκπαίδευσης*, δημοσιεύτηκε πρόσκληση ύψους 700.000 ευρώ: τον Σεπτέμβριο δρομολογήθηκαν σχολικές πρωτοβουλίες για την καινοτομία και την αλλαγή. Επτά από τις 72 επιδοτήσεις που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων προσκλήσεων συνεχίστηκαν το 2012, ενώ στο τέλος του έτους πέντε από αυτές είχαν σχεδόν ολοκληρωθεί.

Το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας για την ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και αγοράς εργασίας (VETLAM) ολοκληρώθηκε κατά τη διάρκεια του 2012 και πραγματοποιήθηκε μελέτη εκτίμησης μελλοντικών αναγκών σε αυτά τα πεδία.

Τον Ιούνιο δρομολογήθηκε πρόγραμμα επιχορηγήσεων ύψους 5 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο υποστήριξης της *ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ*, ως συμβολή στον εκσυγχρονισμό των ΜΜΕ, με μια συνιστώσα που αφορούσε νεοσύστατες επιχειρήσεις. Σε πάνω από 300 επιχειρήσεις της ΤΚΚ δόθηκαν μαθήματα κατάρτισης σχετικά με τις διαδικασίες επιχορήγησης της ΕΕ. Εξάλλου, βοήθεια χορηγήθηκε και σχετικά με την επιχειρηματικότητα, τις ΤΠΕ, το εταιρικό δίκαιο και τη διαχείριση των επιχειρήσεων. Συστήθηκε μονάδα διαχείρισης έργου (ΜΔΕ) για την παροχή υποστήριξης προς τους δικαιούχους, τόσο επιχορηγήσεων για ΜΜΕ όσο και επιδοτήσεων αγροτικής ανάπτυξης (βλ. παραπάνω). Χάρη στις πρωτοβουλίες για την αγορά του κέντρου της Λευκωσίας και της Αμμοχώστου άρχισαν να προωθούνται τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες με σύγχρονες μεθόδους μάρκετινγκ. Εργασίες ανάπτυξης πραγματοποιήθηκαν όσον αφορά στρατηγικές ηλ-εμπορίου και ηλ-υπηρεσιών, ενώ τον Δεκέμβριο πραγματοποιήθηκε ημερίδα σχετικά με πιθανή μελλοντική ενωσιακή υποστήριξη της στρατηγικής για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.

Η οικονομική πρόοδος θα παρακολουθείται μέσω ενός καταπιστευματικού ταμείου με την Παγκόσμια Τράπεζα. Τον Ιούνιο υποβλήθηκε έκθεση οικονομικής ενημέρωσης.

4.2.3. Στόχος 3: Ενθάρρυνση της συμφιλίωσης, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και στήριξη της κοινωνίας των πολιτών

Συνεχίστηκε η στήριξη στην *Επιτροπή Αγνοουμένων*, σε από κοινού διαχείριση με το UNDP, ενώ υπογράφηκε νέα συμφωνία συνεισφοράς. Κατά τη διάρκεια του 2012, το UNDP υπέγραψε σύμβαση με την Διεθνή Επιτροπή Αγνοουμένων (ICMP) για εκτέλεση αναλύσεων DNA στις εγκαταστάσεις της ICMP στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Στα πεπραγμένα της Επιτροπής Αγνοουμένων (CMP) το 2012, περιλαμβάνονται: εκσκαφές σε 92 θέσεις, ετοιμασία 284 συνόλων λειψάνων από το ανθρωπολογικό εργαστήριο που απεστάλησαν για αναλύσεις DNA, εντοπισμός 22 συνόλων λειψάνων και επιστροφή 22 συνόλων στις οικογένειές τους για ταφή. Θα ήταν σημαντικό να αυξηθεί η συνεισφορά εκ μέρους άλλων χορηγών.

Η προβολή του προγράμματος έχει ενισχυθεί μέσω της διανομής φυλλαδίου σε σχολεία και τη διοργάνωση από τον ΟΗΕ επίσκεψης στην Κύπρο από μέλη

οικογενειών αγνοουμένων από τις συγκρούσεις στο Κοσσυφοπέδιο[6] και τη Σερβία. Τον Δεκέμβριο πραγματοποιήθηκε μουσική εκδήλωση της CMP, στην οποία παρευρέθηκαν μέλη οικογενειών αγνοουμένων.

Από τα 27 υπόλοιπα έργα που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο τριών σχημάτων επιχορηγήσεων του προγράμματος *Κυπριακή Κοινωνία των Πολιτών σε Δράση*, το 2012 ολοκληρώθηκαν τα 23. Τον Δεκέμβριο δρομολογήθηκε αξιολόγηση του αντίκτυπου από τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών.

Η *προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς* συνεχίστηκε με την υπογραφή, τον Απρίλιο, συμφωνίας συνεισφοράς, ύψους 2 εκατ. ευρώ, με το UNDP για επείγουσα σταθεροποίηση σε τοποθεσίες που επιλέγονται από την δικοινοτική Τεχνική Επιτροπή, συμπεριλαμβανομένου του Πύργου του Οθέλλου στην Αμμόχωστο. Το έργο καθυστέρησε οχτώ μήνες εξαιτίας εμπορικού αποκλεισμού εκ μέρους της ένωσης εργολάβων της ΤΚΚ αναφορικά με τους όρους επίλυσης των διαφορών. Το πρόβλημα αυτό επιλύθηκε τελικά στις αρχές του 2013.

Το έργο για την *εκκαθάριση ναρκοπεδίων* της ουδέτερης ζώνης ολοκληρώθηκε και τον Μάρτιο, με την ευκαιρία της διεθνούς ημέρας για την εξουδετέρωση των ναρκών (4 Απριλίου), διοργανώθηκε αποχαιρετιστήρια εκδήλωση, από κοινού με το UNDP.

4.2.4. Στόχος 4: Προσέγγιση της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας στην ΕΕ

Έπειτα από πέντε ετήσια προγράμματα υποτροφιών, πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση το 2012. Το πρόγραμμα 2012-13 ήταν πιλοτικό, υιοθετώντας σειρά προτάσεων της αξιολόγησης, ενώ απονεμήθηκαν 28 υποτροφίες. Θα υλοποιηθούν και άλλες συστάσεις, όπως είναι η διεύρυνση του προγράμματος σε επαγγελματίες εκτός πανεπιστημιακού χώρου και η ανάθεση της διαχείρισης επιχορηγήσεων.

Το έργο *Infopoint* συνέχισε το ρόλο του ως διαύλου πληροφόρησης προς την ΤΚΚ με προετοιμασία εκδηλώσεων, βίντεο και παροχή πληροφοριών σχετικά με προσκλήσεις για επιχορηγήσεις. Διατηρήθηκε ο δημοφιλής δίγλωσσος ιστότοπος και εκδόθηκαν έξι δελτία ειδήσεων στην τουρκική γλώσσα.

4.2.5. Στόχος 5: Προετοιμασία της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας για εισαγωγή και εφαρμογή του κεκτημένου

Το γραφείο τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών (TAIEX) της Επιτροπής συμβάλλει στην προετοιμασία της ΤΚΚ για την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ μετά τη διευθέτηση του κυπριακού προβλήματος. Το TAIEX στηρίζει την εκπόνηση νομοθετικών σχεδίων που συνάδουν με το κεκτημένο. Το 2012 εμπειρογνώμονες της ΕΕ διεξήγαγαν 415 δράσεις, μεταξύ των οποίων μαθήματα κατάρτισης, εργαστήρια και εκπαιδευτικές επισκέψεις. Η πρόοδος στην κατάρτιση νομικών κειμένων που αποσκοπούν στην ευθυγράμμιση με το κεκτημένο ήταν εξαιρετικά αργή το 2012, παρόλο που θεσπίστηκαν νομικά κείμενα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, την υγεία και τις ζώνες ασφαλείας. Επίσης, έγιναν προκαταρκτικές εργασίες για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

Συνεχίστηκε η υποστήριξη στο εμπόριο εκατέρωθεν της πράσινης γραμμής (κανονισμός 866/2004). Εμπειρογνώμονες των κρατών μελών της ΕΕ εκτέλεσαν

[6] Ο χαρακτηρισμός αυτός δεν θίγει τις θέσεις ως προς το καθεστώς, είναι δε σύμφωνος με την ΑΣΑΗΕ 1244 και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

τακτικές φυτοϋγειονομικές επιθεωρήσεις σε πατάτες και εσπεριδοειδή. Από αναλύσεις του τοπικού μελιού προέκυψε ότι οι τηρούνται οι όροι της απόφασης 2007/330 της Επιτροπής (κυκλοφορία ζωικών προϊόντων), γεγονός που δίνει τη δυνατότητα για εμπόριο μελιού στο πλαίσιο του κανονισμού για την πράσινη γραμμή.

4.3. Δημοσιονομική εκτέλεση (ανάθεση συμβάσεων και πληρωμές)

4.3.1. Ανάθεση συμβάσεων

Η ανάληψη υποχρεώσεων για το 2012 (ύψους 14,6 εκατ. ευρώ) ανήλθε στο 85 % των προβλέψεων. Οι καθυστερήσεις στη δημοσίευση των προσκλήσεων για επιχορηγήσεις δεν επέτρεψαν την επίτευξη του στόχου.

4.3.2. Πληρωμές

Το 2012 καταβλήθηκαν 25,2 εκατ. ευρώ, δηλ. το 69 % του προβλεπόμενου ποσού. Το έλλειμμα οφειλόταν σχεδόν εξολοκλήρου σε υποχώρηση των πληρωμών για συμβάσεις έργων και προμηθειών από το πρόγραμμα του 2006. Η οφειλόμενη με την τελική παραλαβή πληρωμή του 40 % για το σύστημα τηλεπικοινωνιών, ύψους 10 εκατ. ευρώ, αναβλήθηκε μετά το 2012 λόγω προβλημάτων στη φάση δοκιμών.

4.4. Παρακολούθηση

Δεδομένου ότι η Επιτροπή ενεργεί ως αναθέτουσα αρχή, το επίπεδο εποπτείας από το προσωπικό της Επιτροπής είναι υψηλό, με δειγματοληπτικές επισκέψεις ελέγχου, επιτόπιες συνεδριάσεις, διευθύνουσες επιτροπές και υποβολή εκθέσεων από τη μονάδα διαχείρισης του έργου. Επιπλέον, ο μηχανισμός εξέτασης της υλοποίησης του προγράμματος (IRM), παρέχει λεπτομερή έλεγχο, από κοινού με τους δικαιούχους για όλα τα έργα. Οι δραστηριότητες του TAIEX παρακολουθούνται με περισσότερες από 20 διευθύνουσες επιτροπές έργου, καθώς και με εξαμηνιαίες συνεδριάσεις του μηχανισμού παρακολούθησης. Η υλικοτεχνική υποστήριξη του TAIEX παρακολουθείται μέσω του επιγραμμικού συστήματος διαχείρισης του TAIEX.

Ανεπάρκειες των δικαιούχων επιχορηγήσεων προκαλούν δυσχέρειες στην εκτέλεση, για παράδειγμα όσον αφορά διαδικασίες της ΕΕ για δημόσιες συμβάσεις με χρήση πόρων από επιχορηγήσεις. Για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης, το 2012 διευρύνθηκε η ΜΔΕ που συστήθηκε το 2008 για υποστήριξη των έργων αγροτικής ανάπτυξης, ώστε να περιλάβει τον τομέα επιχορηγήσεων προς τις ΜΜΕ.

4.5. Εσωτερικοί και άλλοι έλεγχοι

Μεταξύ 2010 και 2012, συνολικά 96 δικαιούχοι επιχορηγήσεων υποβλήθηκαν σε χρηματοοικονομική παρακολούθηση ενώ διεξήχθησαν 16 έλεγχοι. Τα προβλήματα αντιμετωπίστηκαν κατά περίπτωση. Μεταξύ των πορισμάτων στις συμβάσεις επιχορήγησης περιλαμβάνονταν παρατηρήσεις σχετικά με την τήρηση λογιστικών στοιχείων, την ανάθεση συμβάσεων προμηθειών, τον κανόνα καταγωγής, τη διαχείριση του προϋπολογισμού και τον ΦΠΑ. Το θέμα αυτό θα εξεταστεί σε μελλοντικές προσκλήσεις επιχορηγήσεων με εκτεταμένη κατάρτιση και εποπτεία των δικαιούχων. Το κλιμάκιο εσωτερικού ελέγχου της ΓΔ ELARG διεξήγαγε έλεγχο σχετικά με την από κοινού διαχείριση ώστε να αξιολογήσει τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου της ΓΔ. Η έκθεση αναμένεται στη διάρκεια του 2013.

Έπειτα από συστάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η Επιτροπή επέφερε βελτιώσεις στην εφαρμογή του προγράμματος. Διατύπωσε επίσης προτάσεις στο πλαίσιο του

πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) για βελτίωση της βιωσιμότητας με αύξηση της προβλεψιμότητας της χρηματοδότησης.

4.6. Αξιολόγηση

Το 2012 πραγματοποιήθηκαν τέσσερις τομεακές αξιολογήσεις/εκτιμήσεις αναγκών, σχετικά με: 1) υποτροφίες, όπου επιβεβαιώθηκε η εκτίμηση εκ μέρους των δικαιούχων και προτάθηκε διεύρυνση του προγράμματος· 2) ύδρευση/αποχέτευση, με σαφή κατάλογο προτεραιοτήτων· 3) επαγγελματική κατάρτιση / διά βίου μάθηση, με τη σύσταση να υπάρξουν μέτρα παρακολούθησης για τη στήριξη δράσεων επαγγελματικού προσανατολισμού και υπηρεσιών απασχόλησης· 4) στερεά απόβλητα, με αναγνώριση της απουσίας ανακύκλωσης των αποβλήτων ή κομποστοποίησης, την ανάγκη να κλείσουν παλιές χωματερές και να υπάρξει βελτιωμένη επεξεργασία των ιατρικών αποβλήτων. Δρομολογήθηκε επίσης γενική αξιολόγηση του προγράμματος, που θα ολοκληρωθεί το 2013. Τον Δεκέμβριο ανατέθηκαν αξιολογήσεις στους τομείς της εκπαίδευσης και της κοινωνίας των πολιτών.

4.7. Πληροφόρηση, δημοσιότητα και προβολή

Το 2012 πραγματοποιήθηκαν 86 δράσεις προβολής, σημαντικά περισσότερες από ό,τι το 2011, συμπεριλαμβανομένων πολλών εκδηλώσεων σχετικών με τα έργα και δραστηριοτήτων πληροφόρησης ή δικτύωσης που διοργανώθηκαν από το Infopoint. Μια εκδήλωση για την ημέρα της Ευρώπης πραγματοποιήθηκε στο ιστορικό Μπεντεστένι, που ανακαινίστηκε με ενωσιακούς πόρους, καθώς και μια μουσική εκδήλωση της Επιτροπής Αγνοουμένων. Παρουσιάστηκαν εκθέσεις έργων τέχνης και φωτογραφίας, εκδηλώσεις σχετικές με τα έργα και την παράδοσή τους, καθώς και ενημερωτικές συναντήσεις σχετικά με τις επιχορηγήσεις. Εκδόθηκε φυλλάδιο για τα κύρια επιτεύγματα στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας[7]. Η αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο διένειμε δελτία Τύπου σχετικά με το πρόγραμμα βοήθειας για την Τουρκοκυπριακή Κοινότητα.

4.8. Διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Πραγματοποιήθηκαν τακτικές συναντήσεις με εκπροσώπους της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, ιδίως στο πλαίσιο επισκέψεων ανώτερων υπαλλήλων της Επιτροπής στο νησί. Η Επιτροπή εξακολουθεί να βασίζεται στη συνεργασία της κυβέρνησης όσον αφορά την επαλήθευση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, ενώ έχει επίσης τακτικές συναντήσεις με τη μόνιμη αντιπροσωπεία στις Βρυξέλλες.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα, το οποίο ξεκίνησε ουσιαστικά την εφαρμογή του στην πράξη το 2009, απέδωσε ορισμένα ορατά οφέλη στην Τουρκοκυπριακή Κοινότητα κατά τη διάρκεια του 2012, ιδίως χάρη στα μεγάλα ποσά της συνεισφοράς για τα λύματα και για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων. Πρέπει, ωστόσο, να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί πρόοδος και σε άλλους τομείς του περιβάλλοντος, ιδίως όσον αφορά την προστασία της φύσης, και ειδικότερα σε σχέση με δυνητικούς τόπους Natura 2000. Είναι σημαντικό να καταδειχθεί ότι η ΕΕ μπορεί να προσφέρει αποτελεσματική παροχή βοήθειας και ένα θετικό μήνυμα. Εναπόκειται τώρα στην Τουρκοκυπριακή Κοινότητα να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των έργων που έχουν παραδοθεί και να επιταχύνει την υλοποίηση της βοήθειας.

[7] http://ec.europa.eu/cyprus/documents/2012/eu_assistance_to_tcc_brochure.pdf

Η πρόοδος προς την επίτευξη του κύριου στόχου του κανονισμού, *να διευκολύνει την επανένωση της Κύπρου προάγοντας την οικονομική ανάπτυξη*, είναι δύσκολο να επιτευχθεί, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο λειτουργίας στο βόρειο τμήμα της νήσου.

Για να προστατευθούν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ, η Επιτροπή δεν θα υπογράψει συμβάσεις για τις οποίες απαιτούνται τραπεζικές εγγυήσεις έως ότου υπάρξει ασφάλεια δικαίου.

Η προετοιμασία για τη μελλοντική υιοθέτηση και εφαρμογή του κεκτημένου επιβραδύνθηκε το 2012. Μετά τη διευθέτηση και την επανένωση, η Τουρκοκυπριακή Κοινότητα θα χρειαστεί σημαντική υποστήριξη ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του κεκτημένου σε πολλούς τομείς. Η έλλειψη πόρων, η ύπαρξη μη αποτελεσματικών δομών και η ασάφεια ως προς τις αρμοδιότητες παραμένουν σοβαρά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν επειγόντως προκειμένου να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα των έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Η ΤΚΚ διαβεβαίωσε την Επιτροπή ότι οι χρηματοδοτούμενοι από την ΕΕ πόροι δεν θα υπαχθούν σε ιδιωτικοποίηση.

Ορισμένα τμήματα του προγράμματος έχουν καθιερωθεί ως βασικά στοιχεία με ιδιαίτερη αξία στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης ή στην προσέγγιση της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας στην ΕΕ. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τη στήριξη στην Επιτροπή Αγνοουμένων (CMP), καθώς και στην επιτροπή για την πολιτιστική κληρονομιά και το πρόγραμμα υποτροφιών.

Η ολοκλήρωση πολλών από τα έργα του προγράμματος του 2006 συνιστά φυσικό ορόσημο, ενώ το 2012 καταβλήθηκε σημαντική προσπάθεια αξιολόγησης.

Ο μεσοπρόθεσμος και ο μακροπρόθεσμος προγραμματισμός καθίσταται προβληματικός σε περίπτωση μη προβλεψιμότητας των ετήσιων χορηγήσεων. Σε τομείς που είναι σημαντικοί για τη μελλοντική συμμόρφωση με το κεκτημένο απαιτείται πολυετής υποστήριξη προκειμένου η παρέμβαση να επιτύχει πλήρως. Στην έκθεση του 2012, το ΕΕΣ συσχέτισε την απουσία πολυετούς προγραμματισμού με προβλήματα βιωσιμότητας του προγράμματος.